

Nr 197.

Av herr **Lövgren m. fl.**, angående ändring av villkoren för erhållande av lån ur statens kraftlednings- och vattenkraftslånefonder m. m.

Under krigsåren 1914—1918 samt åren närmast därefter föranledde bristen på lysoljor en utomordentlig utveckling av vårt lands kraftverksnät. Runt om i landet och framförallt i Norrland, där tillgången på vattenkraft var god, anlades smärre kraftstationer i stort antal för att tillgodose det lokala behovet av belysningsström samt mindre industriella kraftbehov. Priserna på behövliga maskiner till dessa kraftverk voro svindlande, men mörkret var obekvämt och penningtillgången förhållandevis riklig, och därav följde att man i valet mellan mörker och ljus valde ljuset, ehuru priset på detsamma blev svindlande högt. Staten började också intressera sig för landets elektrifiering, och så tillkommo 1918 och 1919 kraftledningslånefonden och vattenkraftslånefonden, som högst väsentligt underlättade finansieringen av kraftstationsbyggnaderna och utdragningen av kraftledningsnäten i bygderna.

I Norrbottens kustland anlades under åren 1916—1922 en lång rad kraftstationer för att tillgodose det lokala kraftbehovet. Vi kunna nämna följande företag: Råneå, Lillpite, Ekfors, Niemisel, Töre, Blåsmark, Degersbygdens, Norrfjärden, Rohnäs, Sikfors, Skatamark, Pålänge, Rosvik, Selet, Näsbyn och Vitåns m. fl., vilka organiserade i aktiebolagets eller den ekonomiska föreningens form distribuera kraft inom Norrbottens läns kustland. Dessa företag uppgjorde sina kalkyler med hänsyn till det kraftbehov som förelåg på respektive orter och de utlåtanden expertisen lämnade rörande de kraftbelopp som kunde utvinnas i de olika vattendrag, som blevo föremål för utbyggnad. Av olika anledningar ha dessa kalkyler i många fall visat sig ohållbara. Det har klickat på några håll ifråga om tillgången på vatten under årets ebb-period, vintern, då kraften bäst behövdes, och av den anledningen ha en del av dessa företag tvingats att uppträda som köpare av kraft från det av staten ägda Porjus kraftverk. På andra håll har kalkylen visat sig ohållbar därför, att det icke var möjligt att vidmakthålla de ursprungligen beräknade taxorna sedan penningvärdet blivit högre än vad det var under utbyggnadsperioden åren 1916—1922. Som ett totalomdöme kan man säga, att den lokala elektrifieringen av Norrbottens kustland blivit en ekonomisk missräkning för intressenterna i ett flertal fall, och ännu 10 à 15 år efter sin tillkomst dragas dessa företag med lån som äro för betungande i förhållande till det värde som utvinnes ur kraftverken.

Det är väl knappast troligt att flertalet av dessa kraftverk kommit till

stånd om befolkningen i kustlandet under lysoljebriestens dagar hade vetat om, att statens kraftverk i Porjus planerade nedförandet av kraftledningar till kustlandet så snart som fallet sedermera blev. Och man kan icke tillbakahålla ett visst klander mot ledningen för Porjus kraftverk på den grund att man icke därifrån varnade för ett forcerat utbyggande av alla dessa småstationer i kustlandet. Hade kustlandets befolkning vetat att Porjus skulle sträcka ut sina ledningar till snart sagt varje by i kustlandet, så hade säkerligen utbyggandet av alla dessa små stationer fått vara, och därigenom skulle miljoner kronor ha sparats åt denna redan förut fattiga befolkning.

Nu står man emellertid där man står, och det gäller då att avveckla dessa dåliga affärer så smärtfritt som möjligt, och detta lär näppeligen kunna ske utan statens hjälp. Riksdagen behjärtade ju förlidet år nödläget i viss mån då den sänkte räntan till 4.5 procent för kraftlednings- och vattenkraftslånefonderna. Men denna hjälp är tyvärr icke tillräcklig, och i vissa fall är det ingen hjälp alls, nämligen då det gäller företag som av en eller annan anledning icke erhållit något lån ur dessa fonder utan hela tiden tvingats att arbeta med kapital upplånat i den öppna marknaden, d. v. s. hos affärsbankerna. I åtskilliga fall lär det också ligga så till att företagen erhållit lån ur dessa statens lånefonder först sedan någon bank tecknat underborgen för lånet. Och i dylika fall växa de 4.5 procenten till 5.5 procent eller mera, eftersom affärsbankerna näppeligen lära teckna borgen utan vederlag från respektive läntagare.

Sistlidne september, då Norrbottens läns landsting sammanträdde, förelåg bland andra ärenden också ett med förslag om att landstinget skulle teckna borgen för ett lån å 50,000 kronor till Vitå älvdals belysningsförening. Förslaget avvisades av landstinget på den grunden att man befarade att det skulle bliva prejudicerande, så att hela raden av nödlidande kraftverksföretag skulle komma med liknande framställningar, som det skulle bli svårt att avslå om man först beviljat denna framställning. Vid bedömandet av denna fråga bör man hålla i minne att Norrbottens läns landsting har en landstingsskatt på icke mindre än 4.70 per skattekrona och följaktligen måste akta sig för ytterligare ekonomiska engagemang, så mycket mer som tecknandet av borgen för dylika företag knappast kan sägas ligga inom landstingets egentliga verksamhetsområde. Huru läget för dessa företag är kan man emellertid sluta sig till då en sådan framställning först ingives till kommunalfullmäktige inom den socken där företaget är beläget och sedermera till landstinget.

För undertecknade står det klart att något måste göras för att bringa intressenterna i flera av dessa små kraftverksföretag lättnad, och då så skall ske lär det icke finnas någon annan utväg än att vädja till staten. till riksdag och regering. Enligt vårt sätt att se skulle bestämda lättnader kunna bringas dessa nödlidande företag utan några större uppoffringar från det allmännas sida. Sålunda borde man kunna sänka rän-

tan från nu gällande 4.5 till 3.5 procent, eftersom det f. n. icke torde möta någon svårighet att upplåna pengar till denna eller ännu lägre ränta, i syfte att utöka såväl kraftlednings- som vattenkraftlånefonden med de belopp som behövas för att bringa dessa företag lättnad i form av dels räntesänkning, dels ock möjlighet att överflytta vissa lån från andra penninginrättningar till dessa statens lånefonder.

Vågar man bevilja lån ur dessa fonder sedan något av våra bankföretag tecknat borgen för lånet, så lär man väl också kunna våga ta risken av en långivning direkt på de säkerheter som kraftverket inklusive ledningar och intressenternas borgen utgör, eftersom detta högst väsentligt skulle nedbringa respektive företags årliga utgifter och sålunda öka dess möjligheter att förbättra sin ekonomiska ställning.

Då det för undertecknade icke är möjligt att i detalj överblicka läget för dessa olika kraftverksföretag kunna vi helt naturligt icke utforma ett konkret förslag till lättnader i villkoren för erhållande av lån från dessa statens utlåningsfonder, utan vi nöja oss med att ställa yrkandet om en skyndsam och allsidig undersökning av möjligheterna att få till stånd lättnader för dessa företag. Vi hemställa alltså,

att riksdagen ville besluta om en skyndsam utredning rörande möjligheterna att lätta villkoren för erhållande av lån ur statens kraftlednings- och vattenkraftlånefonder och samtidigt därmed också rörande möjligheterna att sänka räntan från nu gällande 4.5 till 3.5 procent.

Stockholm den 22 januari 1935.

O. W. Lövgren.

Johan Johansson,

N. E. Nilsson.

Tväråselet.

Ernst Hage.

P. Persson,

Johan Olofsson.

Trången.